

מגדל וסולם

ההשוואה בפסוקים

א. הנסיעה

ב. החניה

ג. האבנים

ד. השמים

ה. ההפצה והפריצה

ההשוואה בפסוקים

במאמר זה^{1,2} נעסוק בהשוואה בין שני סיפורים בספר בראשית: דור הפלגה וחלום יעקב.³ דומה שיש הקבלה ברורה בין שני הסיפורים. בשניהם אנו פוגשים חיבור, או ניסיון לחיבור, בין שמים לארץ. מעבר לכך שני הסיפורים מסתיימים בפיזור, או בהפצה. בשני הסיפורים ישנה גם התגלות אלוהית. גם בפסוקים עצמם אנו מגלים הקבלה בולטת. הנה הביטויים המקבילים בפסוקים:

---

¹ על ההשוואה המוצגת במאמר כבר כתב פרופ' יהודה אליצור במאמרו "מגדל בבל וסולם יעקב" בספרו **ישראל והמקרא** עיין שם. פרופ' אליצור סוקר שם את שנכתב בענין ומבאר את הענין בעצמו. בכל זאת, אין בית המדרש בלא חידוש ונראה לי שיש בדברי כיוון נוסף שיכול לתרום לביאור הפרשה, בסייעתא דשמיא. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

² בפתח הדברים ברצוני להודות לרב אוריאל עיטם, לחנן אריאל, לאלקנה שרלו ולאמא שלי על כל העזרה, וכן לכל מי שעודד אותי לכתוב את המאמר.

³ פרשת דור הפלגה מופיעה בבראשית י"א, א-ט. על חלום יעקב מסופר בבראשית כ"ח, י-כב. פסוקים משני הסיפורים הללו יופיעו ללא ציון מקורם.

חלום יעקב	דור הפלגה
וְרֵאשׁוּ מִגֵּיעַ הַשְּׁמַיְמָה	וְרֵאשׁוּ בְשָׁמַיִם
וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רִגְלָיו וַיִּלְדֹּ אֶרְצָה בְּנֵי קָדָם	וַיְהִי בְּנִסְעֵם מִקָּדָם
וַיִּפְגַע בְּמָקוֹם וַיִּלְךְ שָׁם כִּי בָא הַשְּׁמַשׁ	וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה בְּאֶרֶץ שְׁנַעַר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם
וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם	הָבָה וְלִבְנָה לְבָנִים... וַתְּהִי לָהֶם הַלְּבָנָה לְאָבוֹן
וַפְרָצְתָּ יָמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה	וַיִּפֹּץ ה' אֶתֶם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ
וַהֲנִיחַ מִלְאָכֵי אֱ-לֹהִים עֲלֵיִם וַיִּרְדּוּ בּוֹ	וַיִּרְדּוּ ה' לָרֵאֵת
אָבוֹן יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא	וַנַּעֲשֶׂה לָנוּ שָׁם
יִדְעָתִי	

במאמר זה נעמוד על הקשר בין שני הסיפורים. ננסה לברר מה אנו יכולים ללמוד מתוך ההקבלה הזו, ומה רוצה התורה לומר לנו על כל אחד מהסיפורים לאור ההקבלה ביניהם.

נעבור על שתי הפרשיות לפי סדר הפסוקים, וננסה ללמוד מה אומרת התורה לגבי כל אחת מהן.

א. הנסיעה

בשני הסיפורים מופיעות נסיעות. כבר בהסתכלות החיצונית על הנסיעות הן נראות הפוכות.

הנסיעות מתרחשות בכוונים הפוכים.

וַיְהִי בְּנִסְעֵם מִקָּדָם   וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רִגְלָיו וַיִּלְדֹּ אֶרְצָה בְּנֵי קָדָם

אנשי דור הפלגה נוסעים מקדם לשנער. אם כן ברור שהם נוסעים ממזרח למערב. לעומת זאת כיוון הנסיעה של יעקב שיוצא מבאר שבע והולך לחרן הוא ממערב למזרח.⁴

⁴ כך עולה מדברי רש"י שנראים מבוססים על פשט הפסוקים קודם לכן בתיאור מקום מושבותיהם של האומות. אולם עיין עוד ברמב"ן על אתר שחולק (לפחות לגבי מקום מושבם), ומצדד ב' אברהם שאומר שקדם הוא כינוי להרי אררט ששם היו מאז שנחם שם התיבה.

נדמה שגם המטרה של שתי הנסיעות שונה לחלוטין. נבחן את הרקע של שתי הנסיעות.

מטרת הנסיעה של אנשי מגדל בבל על פי המשך הפסוקים ברורה מאוד: "וַנַּעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם פֶּן נִפּוֹץ עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ". כל המטרה היא לשם האדרת שםם וכבודם והשמירה על האחדות שלהם: "וַיְהִי כָל הָאָרֶץ שְׂפָה אַחַת וּדְבָרִים אַחָדִים".

אמנם התורה אינה מספרת על מטרה מיוחדת לנסיעה, ואומרת רק: "וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם", אולם ייתכן שיש כאן עניין אחד - הנסיעה ללא תכלית מסוימת יכולה בקלות להפוך לנסיעה שתכליתה "נעשה לנו שם". כי אחרי הכל, גם הנסיעה הסתמית אינה באמת לגמרי סתמית. גם היא נובעת מרצון לספק איזה שהוא חשק או צורך שמתעורר באופן פתאומי וסוחף את כלל החברה שהולכת למענו כמקשה אחת.

במד"ש שמביא רש"י אנו פוגשים את העניין בצורה מובהקת: רש"י אומר שהמטרה שלהם היתה "לתור להם מקום להחזיק את כולם". זאת מטרה ברורה מאוד - למצוא ביסוס וקיום מוצק לאחדות שלהם. בניית המגדל המתוארת בהמשך הפרשה והביטויים של "נעשה לנו שם פן נפוץ", בהחלט מבססים ומשקפים את הנקודה הזו. הנסיעה היתה אגואיסטית. היתה כאן אמנם אגואיסטיות יותר מרוממת, שלא דאגה לפרט מסוים, אלא לחברה. אבל החברה הזאת התאחדה כאן סביב אידיאל של המשך קיומה החומרי, **סביב ביצור קיומם - בפני עצמו**.

יעקב בורח מעשיו אחיו. אין כאן ספק שזהו הכרח קיומי ברמה הכי פשוטה. אבל אצל יעקב יש גם משימה שהוא קיבל מאביו - למצוא אשה ולהקים משפחה. ברור לאור זאת שאצל יעקב הנסיעה מקבלת משמעות לא רק בצד השלילי⁵ של הבריחה אלא גם משמעות של בניית משפחתו. והמשמעות המלאה של הבריחה היא בסופו של דבר, הקמת עם ישראל. יעקב יוצא לדרך כשברכות אביו עומדות לנגד עיניו, ובנסיעה הזו הוא אמור לממש אותן במציאות.

ביטוי להבדל במטרת הנסיעה יכול להיות בהקבלה של הפסוקים לגבי השמות שמובילים כל אחד מהסיפורים: לעומת הנוסעים שנערה שאומרים "נעשה לנו

⁵ במבט נוסף גם הבריחה עצמה אינה עומדת כשלעצמה - היא לא היתה מגיעה אם יעקב לא היה שומע בקול אמו ולוקח את ברכות אביו; רדיפת עשיו נוצרה כתוצאה (אולי קצת עקיפה) של **כיבוד אם**. אותו כיבוד אב ואם בא לידי ביטוי גם בקיומו של יעקב את ציווי אביו בעניין הקמת המשפחה.

שם, יעקב, ברגע שהוא מתעורר, קורא **בשם ה'** ואומר "אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי". לאחר מכן יעקב לא מסתפק בזה, אלא בונה מצבה וקורא למקום "בית אלוקים".

ב. החניה

מבחינת פשט הפסוקים: נראה שאין הבדל בולט במיוחד בין הביטויים המתארים את שתי העצירות. ההבדל שקיים נעוץ בנסיבות החניה.

וַיִּמְצְאוּ בְקֶעָה בְּאֶרֶץ שְׁנָעַר וַיָּשְׁבוּ שָׁם וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשָּׁמַשׁ

יעקב הוא נפעל. הוא צריך לעצור כי כבר ירדה החשכה. יעקב נשמע לחוקי הבריא, וחי ע"פ המציאות הטבעית. וכששוקעת השמש הוא עוצר במקום בו פגע. לעומתו אנשי המגדל באים כבר בחניה בגישה אקטיבית. הם מחפשים ומוצאים מקום לעצור בו - ושם הם עוצרים. לא מוזכר כל ביטוי ליחס לטבע. העצירה לא קשורה למושגי הזמן הטבעיים. יתרה מזו ניתן גם לעמוד על ההבדל בין "וילן" ל"וימצאו" ו"וישבו". לינה היא צורך טבעי שבדרך כלל הוא תלוי בזמן הטבעי. לעומת זאת "וימצאו" ו"וישבו" הינם פעלים אקטיביים: מוצאים אחרי שמחפשים, ויושבים אחרי שמחליטים לעשות זאת, ללא קשר או קשב לטבע, אלא רק מתוך בחירה.

במדרש: אנו מגלים ש"המקום" שבו נעצר יעקב הוא המקום שהיה ועודנו בעל משמעות עמוקה מאוד למשפחת אברהם ויצחק. המקום הוא "המקום אשר אמר לו האלוקים", המקום אשר נראה מרחוק, מקום העקידה, מקום ההתגלות והברכה. במובן הזה ייתכן אפילו לומר שיעקב הגיע לשם בכוונה תחילה בגלל הפחד מעשיו. יעקב הלך למקום של המקור של השפע האלוקי על מנת לזעוק אל אביו שבשמים ולהתברך ממקור הברכה. ייתכן שיש כאן גם אמירה של הצדקת הברכות הקודמות שקיבל מיצחק. יעקב מצהיר שהוא זה אשר קורא בשם ה' מתוך הזדהות עם העקידה לכל משמעויותיה. קרבת ה' היא שאיפתו. לכן הוא מגיע למקום המשמעותי ביותר מהבחינה של מסירות הנפש וההתקשרות החשובה ביותר שהיתה לאדם עם הקב"ה. יעקב מראה כאן את הביטחון והאמונה בקב"ה.⁶

⁶ ביטוי נוסף לאמונה ולבטחון של יעקב אבינו ניתן לראות בדברי יעקב בהמשך. יעקב אבינו מדבר על הקשר בין השמירה שהוא מייחל לה לבין האמונה בקב"ה: "וידר יעקב נדר לאמור

המדרש כידוע גם לומד את תפילת ערבית מ"הפגיעה" במקום.⁷ המשמעות לאור זה עמוקה אף יותר: יעקב מגיע למקום ומתפלל. אפילו ללא קשר לשאלה היכן הוא המקום שבו יעקב עוצר, הדבר הראשון שיעקב עושה זה לדבר עם הקב"ה. יעקב מגיע למציאות של הערב ומתקן תפילה שמתאימה למציאות הזאת - תפילת ערבית. אמת ואמונה - "אמונתך בלילות".

ג. האבנים

ישנה הקבלה מאוד מעניינת ביחס לאבנים בפרשה. בשני הסיפורים הן תופסות מקום מאוד מרכזי.

הָבָה לְבִנְיָה לְבָנִים... וְתִהְיֶה לָהֶם הַלְבָנָה לְאֶבֶן וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם

ההבדל ברור מאוד - אנשי דור הפלגה מכינים את הלבנים שלהם בעצמם, ויעקב לוקח מאבני המקום.

אנשי המגדל מנסים, כאמור, לבצר את קיומם החומרי - אחדותי. על מנת לבסס את קיומם העצמי - הם לא מוכנים להיות תלויים באף גורם, ואפילו לא בטבע, עד כמה שידם מגעת. כלומר, הקיום שלהם חייב לעמוד בפני עצמו. לכן הם לא מוכנים לקחת אבנים מהטבע אלא רק ליצור בעצמם את האבנים.

אמנם, רש"י מסביר "שאין אבנים בבבל שהיא בקעה" ובפשטות משמעות הדברים היא שייצור האבנים נעשה בעיקר כאילוץ ולא משום סיבה עקרונית. לא היו אבנים, וזה היה המקום היחיד שהחזיק את כולם. אולם ניתן לראות את הדברים מזווית אחרת:

אנשי בבל מחפשים מקום שהוא נטול אבנים. אנשי דור הפלגה רצו להודיע קבל עם ועולם: 'למען הסר ספק - בבניית מגדל זה לא היה שימוש באבנים טבעיות, ולכן

אם-יהיה אלוקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך... והיה ה' לי לאלוקים, והאבן הזאת אשר שמתה מצבה יהיה בית אלוקים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך". אגב, נראה שעל פסוק זה מבוסס המדרש שמזהה את המקום עם הר המוריה. המקום שבו ייבנה בית אלוקים הוא הר הבית, הוא הר המוריה.

⁷ יעקב תיקן תפילת ערבית שנאמר: "ויפגע במקום וילך שם", ואין פגיעה אלא תפילה, שנאמר: "וואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בני" [ברכות כו ע"ב].

בחרו מקום בו אין אבנים מהטבע, כדי שיהיה ברור שהשימוש היה בחומרים מלאכותיים בלבד.

אנו רואים מהפסוק בסיפור המקביל - "האבן אשר שמתו מצבה יהיה בית אלוקים", שהאבן היא זו שמסמלת את הנצחיות.⁸ אם אכן אבנים מסמלות את הנצחיות אז זה מחדד את העניין: אנשי המגדל מנסים ליצור נצחיות עצמאית יש מאין. האבנים שלכאורה מסמלות את הנצחיות נעשות על ידם.

אצל יעקב מבטאות האבנים משהו אחר לגמרי.

ברמת הפשט: יעקב, בניגוד מובהק לאנשי דור הפלגה, לא מנסה ללבון לו לבנים אלא לוקח מאבני המקום. יש בפסוק הדגשה מיוחדת - אפשר היה להיכתב בפסוק באותה מידה: "ויקח אבנים". נראה שיש כאן ענין מיוחד בלקיחה של אבנים מהמקום. ייתכן שזה מצביע בדיוק על הניגוד האמור לעיל - ישנה חשיבות להתחברות אל הטבע. יעקב אינו מנסה ליצור אבנים בעצמו. יעקב לא מתחכם, ולוקח את הדבר הכי יציב⁹ וטבעי ושם אותו מתחת לראש.

יעקב נמצא בעמדה שונה לגמרי ביחס למציאות. זו אינה עמדה של התנתקות מהמציאות או השתחררות ממנה, ניסיון של עמידה עצמאית שמנסה לקבץ קיום עצמאי ומנותק. זו עמדה הפוכה לחלוטין. יעקב נמצא בעמדה של התפעלות מהטבע. יעקב לוקח מ"אבני המקום". הוא לא מתעלם או מנסה להתנתק מהטבע שאליו הוא מגיע, אלא הוא משתלב בדברים הקיימים, ומשליך עליהם את יהבו.

במדרש חז"ל מדברים על האבנים שרצו להתאחד מתחת לראשו של יעקב, כפי שמתאר זאת רש"י [כ"ח, יא]:

"וישם מראשותיו" - עשאן כמין מרזב סביב לראשו שהיה ירא מפני חיות רעות. התחילו מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאן הקב"ה אבן אחת, וזהו שנאמר [פסוק יח] "ויקח את האבן אשר שם מראשותיו".

לעומת השפה האחת והדברים האחדים של לובני הלבנים ניצבת מצבת האבנים שנעשו לאבן אחת מתחת לראשו של יעקב.

⁸ כמו גם במפגש יעקב עם לבן, באבנים שבגלגל ועוד מקומות בהם האבן מסמלת נצחיות.
⁹ לכאורה! בהמשך אנחנו רואים תנועה מאוד משמעותית של האבנים האלו, כפי שמתואר במדרש שיובא בהמשך לגבי ההתאחדות שלהן.

אנשי דור הפלגה באים באחדות מושלמת לכאורה. למענה ומכוחה הם מנסים לבצר את מעמדם כעומדים עצמאית בעולם, ושואפים להתנתק מהקב"ה והשפע הטבעי שהוא משפיע בעולם. וזאת, בניגוד לאבנים, שהיו מעונינות, מתוך שימוש הצדיק, מעוניינות האבנים להגיע לביטול כמה שיותר מוחלט כלפי אותו צדיק.

במהלך הניסיון הזה לא ניכר ביטול שלהן אחת כלפי השניה; הן מריבות זו עם זו, וכל אחת ללא ספק עומדת על עמדתה במשנה תוקף. אולם התכלית של כולן היא תכלית של התבטלות כלפי המטרה העליונה והמרוממת, כלפי הקדושה של אותו צדיק. ומתוך אותה התבטלות כלפי האידיאל העליון הן מגיעות¹⁰ לאחדות מושלמת באמת: "מיד עשאן הקב"ה אבן אחת".

לפי מה שהסברנו, הפצת דור הפלגה נראית כתוצאה טבעית. בני דור הפלגה ניסו ליצור קיום עצמי מנותק מהנצח האלוקי - טבעי, ולכן קיומם היה זמני וחולף.

ה"שפת אמת" [פרשת נח, תרמ"ב, ד"ה בעניין דור הפלגה] מצטט בעניין את המשנה באבות [ד', י"א] "רבי יוחנן הסנדלר אומר כל כנסייה שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים". ה"שפת אמת" מזהה את האחדות של בוני המגדל ככנסייה שאינה לשם שמים שאין סופה להתקיים. נראה שלאור דברינו ניתן לזהות גם את הצד ההפוך בדמות האבנים ששם יעקב מראשותיו. כשהאחדות היא המטרה וכל כינוסה הוא לשם עצמה זהו בדיוק כינוס שאינו לשם שמים. אולם כאשר יש מטרה עליונה שמתוכה ולשמה נוצרת האחדות - אזי סופה להתקיים.

ד. השמים

בשיאן של שתי הפרשיות מגיע הניסיון, או המפגש עם השמים. ניתן להשוות את המפגשים בכמה אופנים.

1. הביטויים בפסוקים עצמם לגבי השמים:

וְרָאִשׁוּ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיִם

וְרָאִשׁוּ בַשָּׁמַיִם

כשאומרים "וראשו בשמים", המשמעות היא שהוא כבר נמצא שם. היומרה של בוני המגדל היא להיות בשמים ממש.

¹⁰ .אולי אפילו ניתן להגדיר זאת כתוצאה טבעית - כשכולם מוכנים לבטל עצמם כלפי משהו אחד, ומגיעה היכולת - בדמות הנס שהקב"ה עשה - זאת התוצאה המתבקשת וההגיונית.

לעומת זאת הביטוי שאנו פוגשים אצל יעקב הוא "וראשו מגיע השמימה". לביטוי "מגיע השמימה" יכולה להיות משמעות מאוד דומה ל"בשמים", אולם נראה שבכל זאת ישנו הבדל מסוים: "ב... משמעותו כ"בתוך", או "בפנים". לעומת זאת "מגיע" משמעו: רק נוגע, הוא לא בפנים. דוגמא לכך ניתן למצוא בדה"ב ג', יא: "...והכנף האחרת אמות חמש מגיע לכנף הכרוב האחר". לא ייתכן לומר שכנפי הכרובים היו אחת בתוך השניה, אלא ברור שיש כאן נגיעה לכל היותר. כך גם אצלנו. המגדל האנושי מתיימר להיות בשמים כאשר הסולם האלוקי-מלאכי רק נוגע בשמים. האמירה בכך היא מאוד ברורה. גם קשר שנובע מהנבואה, או החלום, קשר שראשיתו בהתגלות אלוקית יכול רק לגעת. לשם אי אפשר להיכנס. תכלית הידיעה שלא נדע.

2. הלום מול יוזמה

האקטיביות של אנשי דור הפלגה מובלטת בפסוקים:

"וַנַּעֲשֶׂה לָנוּ שָׁם פֶּן נָפוּץ עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ... וְעָתָה לֹא יִבָּצֵר מֵהֶם כָּל אִשׁוּר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת..."

גם קודם הזכרתי את האקטיביות מול הפסיביות, אך כאן יש לה משמעות עקרונית נוספת. ההימצאות של אנשי דור הפלגה בעמדה של ניסיון להיות בשמים נובעת מהרצון והחזון שלהם, חזון שיצרו בעצמם. לעומתם יעקב מקבל את החלום בהפתעה גמורה: "וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֵיךְ יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי". כמו כן, מהותו של חלום היא שהוא מגיע אל האדם מתוך מצב של פסיביות מוחלטת, מתוך מצב של שינה.

ההגעה אל השמים לא יכולה לבוא אך ורק כרצון של צד אחד, וקל וחומר שלא כמטרת משנה למטרה הבסיסית של המשך הקיום. הקשר עם הקב"ה חייב להיות המוקד, מתוך ביטול הרצון האישי.

3. ההבדל בין סולם למגדל

אך ההבדל לא מסתכם בזה, וישנו הבדל מהותי בין מגדל לסולם: מגדל - תכליתו היא עמידה בפני עצמו. סולם לעומת זאת, הוא אמצעי שכל תכליתו היא יצירת קשר בין המקום הנמוך לגבוה. כל כולו נועד למעבר בין עליונים לתחתונים. אין בסולם אמירה שעומדת כשלעצמה, אלא הוא אמצעי שמשמש למעבר. לעומת זאת המגדל מבטא את השם שדור הפלגה מעונין לעשות לעצמו. זאת בהיותו מבטא

את אמונתו של דור הפלגה בשליטה שיש לה על החיים שלה כתברה מאוחדת ונצחית.

אם כן, כאמור, זהו עוד ביטוי לאותו רעיון: צריכה להיות התבטלות, ולא תיתכן עמידה עצמאית שמתעלמת מיוצרה.

ה. ההפצה והפריצה

וַיִּפֹּץ ה' אֶתֶם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וַיִּפְרָצֶת יָמָּה וְקִדְמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה

אצל בני דור הפלגה הבנייה של המגדל היתה על רקע החשש מההפצה: "פן נפוץ על פני כל הארץ". ההפצה גם היתה הדרך למנוע מהם לעשות את מה שרצו לעשות.

אצל יעקב הפריצה לכל הארץ היא במסגרת הברכה שהוא מקבל.

ע"מ לא להתפזר בני דור הפלגה מקימים לעצמם מוקד, כאשר המוקד הוא הם עצמם. דבר כזה לא יכול לעבוד. אין קיום לדברים לא אמיתיים. מוקד חייהם ושורשם הוא הקב"ה, אשר מחיה את העולם בטובו. התוצאה הטבעית של ניסיון לליכוד סביב דבר שהוא לא אמיתי תהיה באופן פשוט פיזור.

לאור זאת הפיזור שקיים אצל יעקב הוא מפתיע לכאורה: הרי הסולם שנוצר כאן הוא הרי הדבר הכי אמיתי שקיים, ומדוע יש כאן פיזור?

אלא שצריך להבחין בין הפצה ופיזור לבין פריצה.

כאשר המוקד מספיק חזק ויציב - הוא מאפשר התרחבות ופריצה "יָמָּה וְקִדְמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה". מתוך המרכז המלא והשופע בברכה יש פריצה. ומתוך הפריצה הזאת

מתברכות כל משפחות האדמה שנפוצו במגדל בבל.

כאשר לאדם יש מוקד חזק של התבטלות ואמונה בקב"ה, מתאפשרת לו הפריצה לכל הכוונים. משמעות הפריצה הינה יציאה מתוך העוצמה של ההתבטלות לקב"ה וההתקשרות אליו יתברך. התבטלות כזו יכולה להתקיים רק מתוך אמון בסיסי של האדם במציאות שמסביבו, כולל הטבע. אמון פשוט ביותר הבא כחלק מהותי מהאמונה בבורא עולם. הוא נובע מתוך ההכרה שכל המציאות היא מציאות שהקב"ה מקיים ומחדש בכל יום תמיד. מתוך כך באה גם האמונה וההתבטלות כלפי הקב"ה שמשגיח ומכוון את המציאות. והוא יקבץ את כל נדחינו ויושיענו במהרה בימינו.